

Jongeren publiceren vaak foto's en video's van zichzelf of van anderen, maar zijn zich nog niet bewust van de consequenties. Hoe kunnen we ICT gebruiken om leerlingen te leren nadenken, organiseren, communiceren en samenwerken? In het onderwijs van de toekomst verdient digitale geletterdheid

SLO ontwikkelt

doorlopende leerlijn PO-VO digitale geletterdheid

een prominente plaats. Samen met scholen ontwikkelt SLO een doorlopende leerlijn PO-VO digitale geletterdheid. Er is een leerplankader met inhouden en doelen.

TEKST RENÉ LEVERINK

Volgens SLO-projectcoördinator Allard Strijker is er op dit moment in het onderwijs nog te weinig structurele aandacht voor digitale geletterdheid. 'Veel scholen zijn met ICT bezig, dat wil zeggen: ze maken gebruik van digitaal lesmateriaal. Maar nu gaat het een stukje verder, in die zin dat je ook les gaat geven in de mogelijkheden van ICT en alles wat daarbij komt kijken. Wij verstaan onder digitale geletterdheid: ICT-basisvaardigheden, informatievaardigheden, *computational thinking* (het zodanig (her)formuleren van problemen dat ze met computertechnologie op te lossen zijn) en media-wijsheid. En dat alles in samenhang met elkaar en met andere onderdelen van het curriculum.'

Apart vak?

Aanvankelijk was de gedachte dat digitale geletterdheid geheel moest worden geïntegreerd in de bestaande lessen. Intussen heerst de opvatting dat een gemengd model goed werkt, waarbij er ook een deel apart wordt aangeboden. Strijker: 'Bij onze pilotscholen wordt digitale geletterdheid steeds meer een afzonderlijk onderdeel van het curriculum. Maar natuurlijk moet digitale geletterdheid ook bij de bestaande vakken aan de orde komen. Bij taal, rekenen en wereldoriëntatie denk je bijvoorbeeld aan de ICT-basisvaardigheden en aan het zoeken, selecteren, beoordelen en verwerken van (digitale) informatie. Toen aan het begin van deze

'We willen scholen en leraren graag uitnodigen onderdelen in de praktijk uit te proberen en hun ervaringen te delen'

eeuw werd gefilosofeerd over de vraag welke vaardigheden leerlingen moesten beheersen om klaar te zijn voor de 21ste eeuw was er absoluut nog geen sprake van de komst

van smartphones en tablets, laat staan hoe onvoorstelbaar snel die gemeengoed zouden worden. Maar zeker is dat het in de toekomst nóg meer gaat aankomen op algemene vaardigheden als logisch denken, kritisch denken, slim organiseren, duidelijk communiceren en effectief samenwerken, met gebruikmaking van digitale voorzieningen. Daarom hebben we in de leerlijnen digitale geletterdheid ook veel ruimte gegeven aan het ontwikkelen van algemene vaardigheden.'

Nadenken

Naast kennis en vaardigheden heeft digitale geletterdheid volgens Strijker ook te maken met bewustwording: 'Het een kan niet zonder het ander. Kinderen en jongeren moeten zich niet alleen bewust zijn van de mogelijkheden van technologie, maar ook van de consequenties. Bij mediawijsheid gaat het bijvoorbeeld om wat je identiteit is en wat je wel of niet deelt met anderen. In het digitale universum zijn er eigenlijk geen grenzen. Alles is of wordt in de toekomst mogelijk. De grenzen liggen dan bij jezelf. Je moet er ook over nadenken wat je anderen wilt aandoen of mag aandoen. Hoe je informatie mag verwerken. Moet je willen wat kan?'

Meedenken

SLO werkt bij het ontwikkelen van leerlijnen digitale geletterdheid nauw samen met een aantal scholen. Het zijn scholen die zich op dit gebied onderscheiden en profileren als vernieuwend en ondernemend en die er nadrukkelijk op uit zijn hun leerlingen voor te bereiden op een toekomst waarin de computer een steeds belangrijkere rol speelt. Strijker: 'We kunnen veel van elkaar leren. Er zijn prachtige praktijkvoorbeelden waar we graag gebruik van maken en die we met enthousiasme onder de aandacht willen brengen van andere scholen. We willen scholen en leraren dan ook graag uitnodigen kennis te nemen van de inhoud van de leerlijnen, het leerplankader en de voorbeeldmaterialen, er op school over te discussiëren, onderdelen ervan in de praktijk uit te proberen en hun ervaringen met ons te delen (zie kader, red.). In hoeverre zijn ze er al mee

bezig en op welke punten hebben ze behoefte aan aanvullingen of uitbreidingen? Hoeveel tijd is ingeruimd, wie hebben de lessen gegeven,

hoe is digitale geletterdheid in het onderwijs vormgegeven, welke materialen zijn gekozen, in welke mate sloten de leermiddelen aan op de behoeften? Daarnaast willen we ook graag van de scholen horen hoe ze omgaan met het al dan niet beoordelen van de vaardigheden en het bewaken van samenhang.'

'Leren omgaan met ongewenste situaties'

Bij OBS De Imenhof in Losser staat digitale geletterdheid hoog op de agenda. Volgens De Imenhof kun je als school twee dingen doen: leerlingen beschermen tegen de gevaren van bijvoorbeeld internet of hen ermee leren omgaan. De Imenhof kiest voor het laatste. Digitale geletterdheid begint al in de onderbouw, waar aandacht wordt besteed aan computervaardigheden. In groep 4 komen standaard computerprogramma's als Word, Excel en PowerPoint aan de orde. In de bovenbouw ligt de nadruk op toepassen. Leerlingen gebruiken Word, Excel en PowerPoint bij het maken en presenteren van hun spreekbeurt of werkstuk. Hierbij is er ook aandacht voor informatievaardigheden: waar haal je goede informatie vandaan? En wat zet je wel of niet op een PowerPoint-dia? Ook mediawijsheid staat bij De Imenhof op het programma. Het gaat dan vooral om het aspect 'Verantwoord leren omgaan met...'. Hierbij komen vragen als 'Welke gegevens of foto's zet je wel op internet of sociale media en welke juist niet?', 'Hoe ga je om met groepsdruk?' en 'Wat doe je als je te maken krijgt met cyberpesten?' aan bod. De Imenhof kiest er bewust voor in de bovenbouw geen filters te gebruiken voor het internet, maar leerlingen te leren omgaan met ongewenste situaties. Dubieuze zoekresultaten worden in de klas besproken, samen met de vraag hoe leerlingen dit soort zoekresultaten kunnen voorkomen.

Zie ook: downloads.slo.nl/Documenten/OBS-De-Imenhof-Losser.pdf

Meer informatie:

curriculumvandetoekomst.slo.nl/projecten/digitale-geletterdheid

curriculumvandetoekomst.slo.nl/21e-eeuwse-vaardigheden

kennisnet.nl/digitale-vaardigheden

SLO, Allard Strijker, a.strijker@slo.nl